

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
معاونت بررسی‌های اقتصادی

رشد اقتصادی کشور طی ۹ ماهه نخست سال ۱۳۹۷

تولید ناخالص داخلی کشور طی نه ماهه نخست ۱۳۹۷ به قیمت‌های ثابت ۱۳۹۰ با کاهش ۳,۸ درصدی نسبت به مدت مشابه ۱۳۹۶ به حدود ۵۴۱ هزار میلیارد تومان رسیده است. عامل مسلط در کاهش تولید ناخالص داخلی کشور طی این مدت، از منظر ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی، افت ۱۰,۵ درصدی ارزش افزوده بخش استخراج نفت و گاز طبیعی و از منظر هزینه‌ها، کاهش صادرات کالاها و خدمات و تغییرات در موجودی انبار بوده است. در این مطلب، جزئیاتی در رابطه با تغییرات عوامل تاثیرگذار بر رشد اقتصادی نه ماهه ۱۳۹۷ و تغییرات روند فصلی شاخص تولید در بخش‌های مهم اقتصادی کشور، ارائه شده است.

تهیه شده توسط فروغ کبری امیکاسر

فروردین ۱۳۹۸

معاونت بررسی های اقتصادی

- براساس آخرین داده‌های مرکز آمار ایران، تولید ناخالص داخلی کشور (براساس ارزش افزوده رشته فعالیت‌های اقتصادی) در ۹ ماهه سال ۱۳۹۷ به قیمت‌های ثابت ۱۳۹۰، معادل ۵۴۱,۳ هزار میلیارد تومان رقم خورده که در مقایسه با مدت مشابه سال ۱۳۹۶، با افت ۳,۸ درصدی همراه بوده است. با توجه به جدول ۱، در فصل نخست سال ۱۳۹۷، رقم تولید ناخالص داخلی حقیقی معادل ۱۸۳ هزار میلیارد تومان بوده که با اندکی افزایش در فصل دوم به حدود ۱۹۰ هزار میلیارد تومان رسیده و در فصل سوم با افت ۲۲ هزار میلیارد تومانی به حدود ۱۶۸ هزار میلیارد تومان تنزل یافته است.
- در میان رشته فعالیت‌های اقتصادی، بیشترین تاثیر در افت تولید ناخالص داخلی ۹ ماهه ۱۳۹۷ نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۶ را «استخراج نفت و گاز طبیعی» داشته است. میزان ارزش افزوده این فعالیت اقتصادی طی سه فصل نخست سال ۱۳۹۷، با افت ۱۰,۵ درصدی به ۱۱۱ هزار میلیارد تومان رسیده و سهم ۲,۳۱ واحد درصدی در افت تولید ناخالص داخلی کشور طی این مدت داشته است.
- نگاهی فصلی به میزان ارزش افزوده «استخراج نفت و گاز طبیعی» طی سه فصل نخست سال ۱۳۹۷، حاکی از افت بسیار قابل توجه این فعالیت در فصل سوم این سال است. با این که در فصل اول و دوم سال ۱۳۹۷ ارزش افزوده این فعالیت به ترتیب معادل ۴۱,۷ هزار میلیارد تومان و ۴۲,۲ هزار میلیارد تومان رقم خورده بود، اما در فصل سوم این رقم به ۲۷ هزار میلیارد تومان کاهش یافته کرده است.
- بدون در نظر گرفتن بخش «نفت»، تولید ناخالص داخلی حقیقی کشور در ۹ ماهه نخست ۱۳۹۷ معادل ۴۳۰,۴ هزار میلیارد تومان بوده که نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۶ با افت ۱,۹ درصدی همراه بوده است.
- ارزش افزوده حقیقی بخش صنعت در نه ماهه نخست حدود ۶۴۹ هزار میلیارد تومان بوده که نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۶ حدود ۴,۴ درصد کاهش یافته است. رشد تولید ناخالص داخلی این بخش طی سه فصل متوالی سال ۱۳۹۷ منفی بوده و در فصل پاییز تشدید شده است؛ به طوری که در پاییز ۱۳۹۷، ارزش افزوده صنعتی کشور حدود ۹ درصد نسبت به پاییز ۱۳۹۶ افت داشته است.
- به غیر از «استخراج نفت و گاز طبیعی»، فعالیت‌هایی از جمله «کشاورزی»، «صنعت»، «تأمین آب، برق و گاز طبیعی»، «ساختمان»، «عمده و خرده‌فروشی، فعالیت‌های خدماتی مربوط به تأمین جا و غذا»، «فعالیت‌های مالی و بیمه» و «سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی» نیز با افت ارزش افزوده طی ۹ ماهه ۱۳۹۷ نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۶ همراه بوده‌اند.
- فعالیت‌هایی که طی این مدت با رشد ارزش افزوده همراه بوده‌اند عبارتند از «ماهگیری»، «سایر معادن»، «حمل و نقل، انبارداری، پست، اطلاعات و ارتباطات»، «مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار و دامپزشکی» و «اداره امور عمومی و خدمات شهری، آموزش، فعالیت‌های مربوط به سلامت انسان و مددکاری اجتماعی».

معاونت بررسی های اقتصادی

جدول ۱- محصول ناخالص داخلی و ارزش افزوده رشته فعالیت های اقتصادی کشور به قیمت های ثابت (سال پایه: ۱۳۹۰)				
شرح	۹ ماهه ۱۳۹۶ (هزار میلیارد تومان)	۹ ماهه ۱۳۹۷ (هزار میلیارد تومان)	رشد (درصد)	سهم در رشد (واحد درصد)
کشاورزی	۳۵.۹۶	۳۵.۰۱	-۲.۶	-۰.۱۷
ماهگیری	۱.۱۵	۱.۳۴	۱۶.۱	۰.۰۳
استخراج نفت و گاز طبیعی	۱۲۳.۹۷	۱۱۰.۹۹	-۱۰.۵	-۲.۳۱
سایر معادن	۷.۱۹	۷.۳۰	۱.۵	۰.۰۲
صنعت	۶۷.۹۴	۶۴.۹۵	-۴.۴	-۰.۵۳
تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۳۷.۵۵	۳۴.۱۶	-۹.۰	-۰.۶۰
ساختمان	۱۵.۷۰	۱۵.۰۱	-۴.۴	-۰.۱۲
عمده و خرده فروشی، فعالیت های خدماتی مربوط به تأمین جا و غذا	۶۹.۵۹	۶۶.۵۴	-۴.۴	-۰.۵۴
حمل و نقل، انبارداری، پست، اطلاعات و ارتباطات	۴۶.۲۱	۴۷.۲۴	۲.۲	۰.۱۸
فعالیت های مالی و بیمه	۱۵.۰۷	۱۴.۶۶	-۲.۷	-۰.۰۷
مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار و دامپزشکی	۷۵.۴۷	۷۶.۲۶	۱.۰	۰.۱۴
اداره امور عمومی و خدمات شهری، آموزش، فعالیت های مربوط به سلامت انسان و مددکاری اجتماعی	۶۰.۹۳	۶۴.۱۹	۵.۴	۰.۵۸
سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی	۵.۰۷	۵.۰۴	-۰.۶	-۰.۰۱
جمع ارزش افزوده رشته فعالیت ها	۵۶۱.۷۹	۵۴۲.۶۸	-۳.۴	-۳.۴۰
خالص مالیات بر واردات	۰.۹۳	-۱.۳۳	-۲۴۳.۰	-۰.۴۰
محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار)	۵۶۲.۷۲	۵۴۱.۳۴	-۳.۸	-۳.۸
محصول ناخالص داخلی (بدون نفت)	۴۳۸.۷۶	۴۳۰.۳۵	-۱.۹	-۱.۵

منبع داده ها: مرکز آمار ایران و محاسبات کارشناسی

اختلاف در ارقام مربوط به رشد به دلیل رند کردن است.

- آمارهای جدول ۲ نشان می دهد طی ۹ ماهه سال ۱۳۹۷، بخش «صنعت» بیشترین سهم از تولید ناخالص داخلی اسمی (۱۸,۱ درصد) را داشته و سهم آن نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۶ نیز حدود ۰,۸ واحد درصد افزایش یافته است.
- بخش «استخراج نفت و گاز طبیعی» نیز در ۹ ماهه ۱۳۹۷ سهم ۱۷,۶ درصدی از تولید ناخالص داخلی کشور را به خود اختصاص داده است. سهم این بخش در مدت مشابه سال ۱۳۹۶ معادل ۱۳,۹ درصد بوده است.
- سهم بخش هایی از جمله «کشاورزی»، «عمده و خرده فروشی، فعالیت های خدماتی مربوط به تأمین جا و غذا»، «حمل و نقل، انبارداری، پست، اطلاعات و ارتباطات»، «مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار و دامپزشکی» و «اداره امور عمومی و خدمات شهری، آموزش، فعالیت های مربوط به سلامت انسان و مددکاری اجتماعی» از تولید ناخالص داخلی طی ۹ ماهه نخست ۱۳۹۷ با کاهش همراه بوده است.

معاونت بررسی های اقتصادی

جدول ۲- سهم ارزش افزوده رشته فعالیت های اقتصادی از محصول ناخالص داخلی کشور به قیمت های جاری			
شرح	نه ماهه ۱۳۹۶ (درصد)	نه ماهه ۱۳۹۷ (درصد)	تغییرات (واحد درصد)
کشاورزی	۹.۰	۸.۳	-۰.۷
ماهگیری	۰.۳	۰.۵	۰.۱
استخراج نفت و گاز طبیعی	۱۳.۹	۱۷.۶	۳.۷
سایر معادن	۰.۵	۰.۶	۰.۰
صنعت	۱۷.۳	۱۸.۱	۰.۸
تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۵.۳	۵.۲	-۰.۱
ساختمان	۳.۵	۳.۴	-۰.۱
عمده و خرده فروشی، فعالیتهای خدماتی مربوط به تأمین جا و غذا	۱۲.۵	۱۱.۹	-۰.۵
حمل و نقل، انبارداری، پست، اطلاعات و ارتباطات	۹.۳	۸.۶	-۰.۷
فعالیت های مالی و بیمه	۲.۳	۲.۲	-۰.۱
مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار و دامپزشکی	۱۲.۸	۱۱.۶	-۱.۲
اداره امور عمومی و خدمات شهری، آموزش، فعالیتهای مربوط به سلامت انسان و مددکاری اجتماعی	۱۱.۷	۱۰.۶	-۱.۲
سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی	۱.۱	۰.۹	-۰.۲

منبع داده ها: مرکز آمار ایران و محاسبات کارشناسی

- با نگاهی به ارقام هزینه ای محصول ناخالص داخلی طی ۹ ماهه ۱۳۹۷ (مندرج در جدول ۳) می توان گفت موثرترین عامل افت محصول ناخالص داخلی کشور، پس از «تغییرات موجودی انبار و اشتباهات آماری»، «کاهش صادرات کالا و خدمات» طی این مدت بوده است. صادرات کالا و خدمات کشور به قیمت ثابت ۱۳۹۰، طی مدت مورد بررسی معادل ۱۵۵,۳ هزار میلیارد تومان رقم خورده و نسبت به ۹ ماهه ۱۳۹۷، کاهش ۷,۵ درصدی را تجربه کرده است. با این میزان افت «صادرات کالا و خدمات»، سهم آن در کاهش ۳,۸ درصدی تولید ناخالص داخلی، حدود ۲,۳۴ واحد درصد برآورد شده است.
- در عین حال، طی این مدت واردات کالا و خدمات کشور به قیمت ثابت ۱۳۹۰، از ۴۴ هزار میلیارد تومان در ۹ ماهه نخست ۱۳۹۶ به ۳۳ هزار میلیارد تومان در ۹ ماهه نخست ۱۳۹۷ رسیده است. این امر با اینکه تاثیر مثبتی بر رشد خالص صادرات کالا و خدمات داشته، اما نتوانسته اثرات منفی افت صادرات کالاها و خدمات را کاملاً جبران کند که در نتیجه آن خالص صادرات کالا و خدمات کشور افت ۱,۳ درصدی را تجربه کرده است.
- افت ۳,۸ درصدی سرمایه گذاری طی ۹ ماهه نخست ۱۳۹۷ نسبت به مدت مشابه ۱۳۹۶، منجر به کاهش ۰,۶ واحد درصدی تولید ناخالص داخلی در مدت مذکور شده است. سرمایه گذاری کشور در سال ۱۳۹۷ به طور متوالی طی دو فصل دوم و سوم رشد منفی را تجربه کرده که در فصل سوم تشدید شده است. با نگاهی به اجزای «تشکیل سرمایه ثابت ناخالص» مشاهده می شود که سرمایه گذاری هم در بخش «ساختمان» و هم در بخش «ماشین آلات» کاهش

معاونت بررسی های اقتصادی

داشته است. میزان تشکیل سرمایه در بخش «ماشین آلات» در ۹ ماهه ۱۳۹۷، معادل ۳۷,۷ هزار میلیارد تومان بوده که نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۶ افت ۳,۲ درصدی را تجربه کرده است. در عین حال، طی این مدت تشکیل سرمایه در بخش «ساختمان» نیز شاهد افت ۴,۴ درصدی بوده است. رشد سرمایه گذاری در حوزه ماشین آلات در فصل دوم ۱۳۹۷ معادل منفی ۲,۷ درصد و در فصل سوم همین سال برابر با منفی ۸,۹ درصد بوده است.

- در میان اقلام هزینه ای محصول ناخالص داخلی، هزینه مصرف نهایی دولت در ۹ ماهه ۱۳۹۷ رشد داشته است. میزان هزینه کرد در این بخش به قیمت های ثابت ۱۳۹۰، حدود ۷۷ هزار میلیارد تومان رقم خورده که نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۶، با رشد ۵,۱ درصدی همراه بوده است. در فصل سوم ۱۳۹۷، به جز هزینه مصرف نهایی دولت، رشد سایر اقلام هزینه ای در مقایسه با فصل سوم ۱۳۹۶ منفی بوده است.

- مصرف نهایی بخش خصوصی نیز طی ۹ ماهه نخست سال ۱۳۹۷، به قیمت های ثابت ۱۳۹۰، معادل ۲۳۵,۵ هزار میلیارد تومان بوده که با افت ۱,۱ درصدی نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۶ همراه شده است. سهم این بخش از کاهش تولید ناخالص داخلی نیز ۰,۴۷ واحد درصد بوده است.

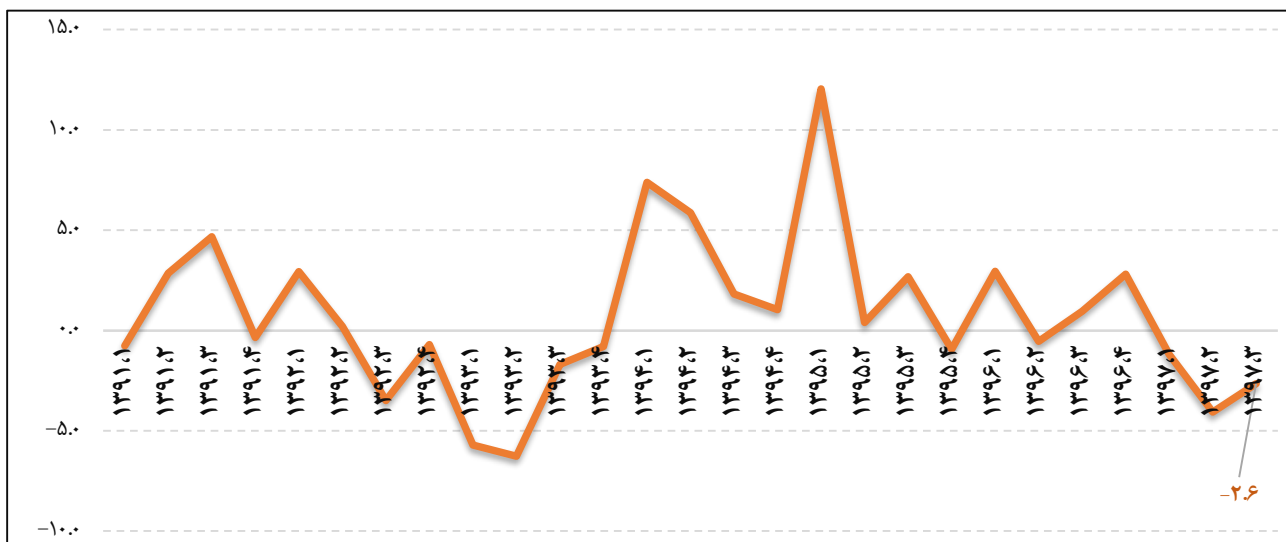
جدول ۳- محصول ناخالص داخلی کشور به تفکیک اجزای هزینه نهایی به قیمت های ثابت (سال پایه: ۱۳۹۰)				
شرح	نه ماهه ۱۳۹۶ (هزار میلیارد تومان)	نه ماهه ۱۳۹۷ (هزار میلیارد تومان)	رشد (درصد)	سهم در رشد (واحد درصد)
هزینه مصرف نهایی خصوصی	۲۳۸.۱	۲۳۵.۵	-۱.۱	-۰.۴۷
هزینه مصرف نهایی دولت	۷۲.۸	۷۶.۶	۵.۱	۰.۶۹
تشکیل سرمایه ثابت ناخالص	۷۹.۳	۷۶.۲	-۳.۸	-۰.۵۶
تشکیل سرمایه در ماشین آلات	۳۹.۰	۳۷.۷	-۳.۲	-۰.۲۳
تشکیل سرمایه در ساختمان	۴۰.۳	۳۸.۵	-۴.۴	-۰.۳۳
خالص صادرات کالاها و خدمات	۱۲۳.۹	۱۲۲.۳	-۱.۳	-۰.۲۹
صادرات کالاها و خدمات	۱۶۷.۹	۱۵۵.۳	-۷.۵	-۲.۳۴
واردات کالاها و خدمات	۴۴.۰	۳۳.۰	-۲۵.۱	۲.۰۴
تغییرات موجودی انبار و اشتباهات آماری	۴۸.۷	۳۰.۷	-۳۶.۹	-۳.۳۱
محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار)	۵۶۲.۷	۵۴۱.۳	-۳.۸	-

منبع داده ها: مرکز آمار ایران و محاسبات کارشناسی

شاخص مقدار تولید

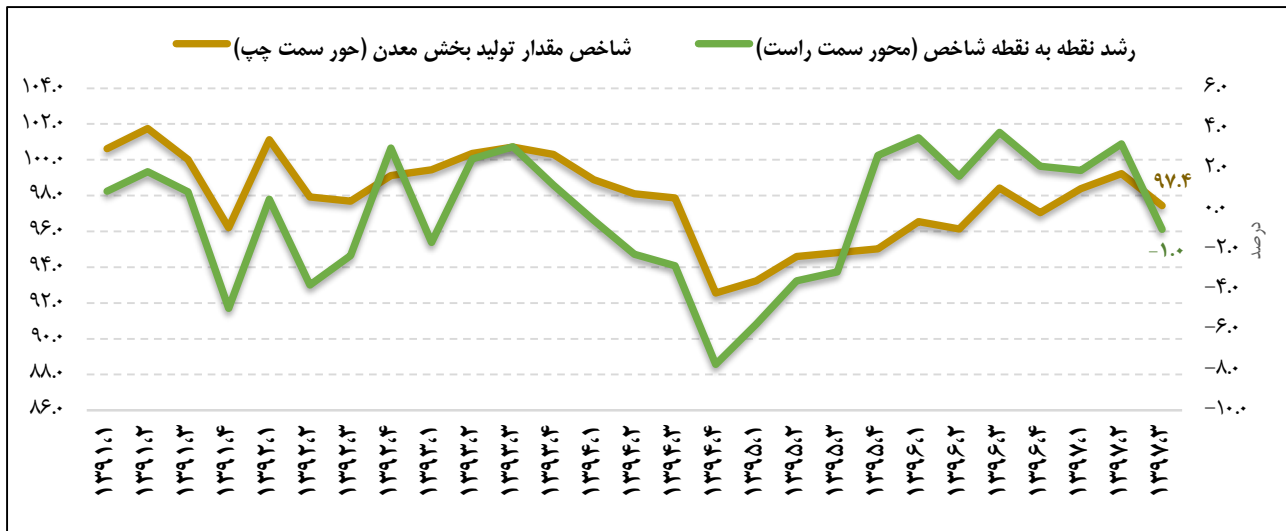
- طبق داده‌های مرکز آمار ایران، شاخص مقدار تولید بخش کشاورزی بر اساس سال پایه ۱۰۰=۱۳۹۰، در فصل سوم سال ۱۳۹۷ معادل ۱۳۲,۱ بوده که نسبت به فصل قبل کاهش ۲,۴ درصدی و نسبت به فصل مشابه سال ۱۳۹۶ افت ۲,۶ درصدی را تجربه کرده است.
- روند شاخص مقدار تولید بخش معدن نشان می‌دهد که در پاییز سال ۱۳۹۷، این شاخص معادل ۹۷,۴ رقم خورده که نسبت به فصل قبل افت ۱,۸ درصدی و نسبت به فصل مشابه سال ۱۳۹۶ افت یک درصدی داشته است. به طور کلی از اوایل سال ۱۳۹۵، شاخص مقدار تولید در بخش معدن در سطح پایین تری نسبت به بازه زمانی ۱۳۹۳ الی ۱۳۹۴ قرار داشته است. رشد شاخص تولید بخش معدن در دو فصل ابتدایی سال ۱۳۹۷ مثبت و در فصل سوم منفی شده است (نمودار ۲).
- شاخص مقدار تولید بخش صنعت در فصل سوم سال ۱۳۹۷ معادل ۸۸,۵ ثبت شده که این رقم بسیار کمتر از رقم مشابه در سال ۱۳۹۰ است. میزان افت این شاخص در فصل سوم سال ۱۳۹۷ نسبت به دومین فصل این سال حدود ۵ درصد و میزان کاهش آن نسبت به فصل سوم سال ۱۳۹۶ حدود ۹ درصد بوده است. طی بازه زمانی فصل نخست سال ۱۳۹۱ تا سومین فصل سال ۱۳۹۷، بیشترین سطح شاخص مقدار تولید در بخش صنعت معادل ۱۰۳,۱ بوده که مربوط به زمستان سال ۱۳۹۶ است. شاخص تولید صنعتی برای سومین فصل متوالی در پاییز ۱۳۹۷ منفی شده است (نمودار ۳).

نمودار ۱- روند فصلی رشد شاخص مقدار تولید بخش کشاورزی از فصل نخست سال ۱۳۹۱ تا فصل سوم سال ۱۳۹۷ (۱۳۹۰=۱۰۰)

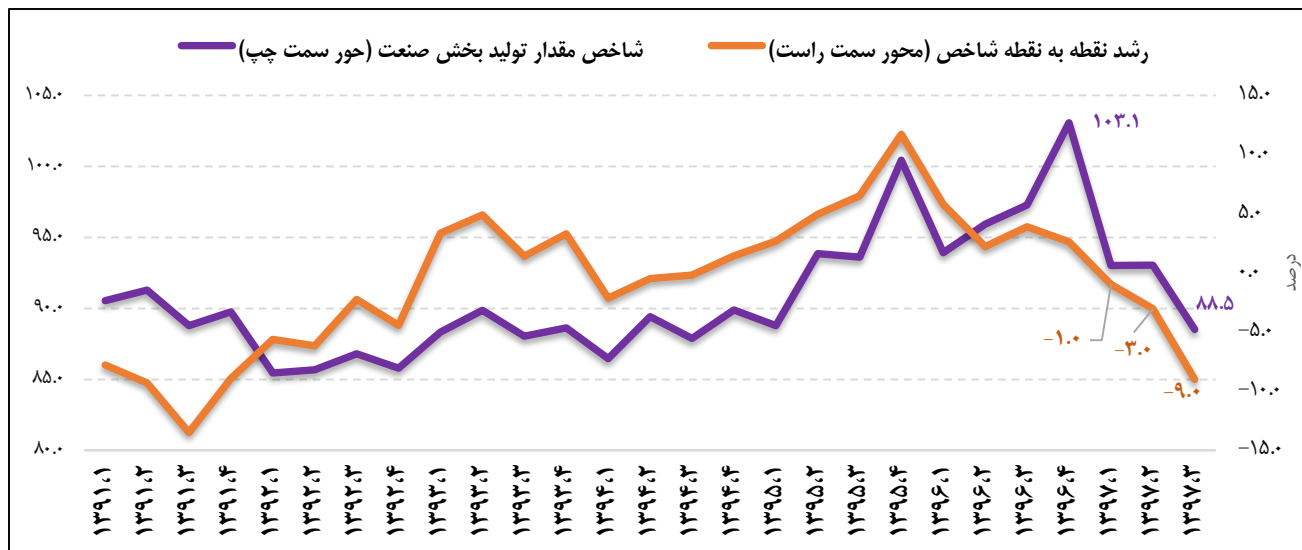
منبع داده‌ها: مرکز آمار ایران

نمودار ۲- روند فصلی شاخص مقدار تولید بخش معدن از فصل نخست سال ۱۳۹۱ تا فصل سوم سال ۱۳۹۷ (۱۳۹۰=۱۰۰)

منبع داده‌ها: مرکز آمار ایران

نمودار ۳- روند فصلی شاخص مقدار تولید بخش صنعت از فصل نخست سال ۱۳۹۱ تا فصل سوم سال ۱۳۹۷ (۱۳۹۰=۱۰۰)

منبع داده‌ها: مرکز آمار ایران